

Kortfattade sakuppgifter till Israels historia /

Nordström, N. J.,

73 C d B

+

Test.
bibl. arkeol.
(som)
o

KORTFATTADE SAKUPPGIFTER

TILL

ISRAELS HISTORIA

AV

N. J. NORDSTRÖM

STOCKHOLM :: B.-M:s BOKFÖRLAGS A.-B.

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

III

ISRAEL'S HISTORY

BY A. A. JOHNSON

STOCKHOLM & BOSTON, MASS.

Abia. Rehabeams son och efterträdare som konung i Juda rike. Liksom sin fader låg han i ständiga strider med Jerobeam, över vilken han vann en stor seger. Han regerade endast i tre år. 1 Kon. 15: 1—8. 2 Kr. 11: 20—22, 13: 1 ff.

Ahab. Omris son, konung i Israels rike, var gift med Isebel, dotter till Etbaal, Sidoniernas konung. Genom henne förleddes han att införa Baalskulten i Israel. Under denne konungs tid levde profeten Elia, som bestraffade konungens synder och avguder. A. förde ett segerrikt krig mot den Syriske konungen Ben-Hadad, som han tillfångatog, men sedan frigav. Han ingick t. o. m. förbund med honom. Ben-Hadad höll emellertid icke detta förbund och därför utbröt kriget på nytt. Denna gång stod A. i förbund med Juda konung Josafat mot Syrien. I striden sårades A. dödligt. Han regerade i 22 år. 1 Kon. 16: 29—22: 40.

Ahas. Konung i Juda rike. Införde avgudadyrkan i landet och var en svag regent. Under hans regering belägrades Jerusalem av Resin i Aram och Peka i Israel, varvid profeten Jesaja uttalade den profetia, som återfinnes i Jes. 9. För att rädda sig från de nämnda fienderna ingick han förbund med Tiglatpileser i Assyrien, varigenom landet råkade i beroende av denna makt. Han regerade i 16 år. 2 Kon. 16. 1 Kr. 28.

1. **Ahasja.** Ahabss son och efterträdare i Israels rike. Han vandrade på sin faders vägar och gjorde vad ont var i Herrens ögon. A. dog efter endast två års regering. 1 Kon. 22: 40, 52; 2 Kon. 1; 2 Kr. 20: 35 ff.

2. **Ahasja.** Jorams och Ataljas son, konung i Juda rike. Hans regeringstid varade endast ett år, varefter han dödades av Jehu. 2 Kon. 8: 24 ff.; 9: 27 ff. 2 Kr. 22: 1 ff. I 2 Kr. 21: 17 kallas han Joahas.

Ahasja. Joas son, konung i Juda rike. Han regerade i 25 år. »Han gjorde vad rätt var i Herrens ögon, dock icke av fullt hängivet hjärta.» 2 Kon. 14: 1 ff. 2 Kr. 25: 1 ff. Efter att ha vunnit en seger över edoméerna och intagit Edoms huvudstad, Sela, blev han högmodig i sitt sinne och började dyrka avgudar. Genom ett utmanande uppträdande mot konung Joas i Israels rike, kom han i krig med denne och blev slagen, samt tillfångatagen. Han fördes som fånge till sin egen huvudstad, som segraren plundrade. Han råkade härigenom i vasallförhållande till Israels rikes konung. Femton år därefter blev han ett offer för en sammansvärjning som bildades mot honom.

Amon. Manasses son och efterträdare som konung i Juda rike. Han regerade endast två år och dödades av sina egna tjänare. 2 Kon. 21: 18 ff.; 2 Kr. 33: 21—25.

Amos. En fåraherde från Tekoa, som uppträdde som profet i Israels rike under Jerobeam II:s tid. Han var en väldig bot- och väckelsepredikant och på samma gång den sociala rättfärdighetens

förkunnare. Mot de fattigas förtryckare och de rika och mäktiga, som på ett orättfärdigt sätt tillskansade sig vinning, höll han i Herrens namn kraftiga straffal. Hans profetior äro uttryck för ett religjöst och socialt patos, som knappast framträder i samma grad hos någon annan profet.

Asa. Juda rikets tredje konung. Han synes åtminstone i början av sin regering ha varit en klok och kraftfull regent, som förskaffade landet fred under tio år. Han besegrade sedan den etiopiske konungen Sera, som med en stor krigshär angrep landet. 2 Kr. 14: 9 ff. I slutet av sin regering råkade han i krig med Ben-Hadad i Syrien och Israels konung, Baesa, som voro i förbund med varandra. Han lyckades genom bestickningar förmå Ben-Hadad att bryta förbundet och anfälla Israel. Han synes ha uppträtt mot avguderiet och utfört en slags reformation. Han dog i sitt 41 regeringsår. 2 Kr. 15—16 1 Kon. 15: 9—24.

Assyrien. (Assur), ett av forntidens väldigaste riket, som ofta omnämnes i Gamla Test. Dess huvudstad var Ninive, som låg vid Tigris. Man kan indela A:s historia i tre perioder: 1. A som en koloni under Babylon 2.200—1.600. 2. A som rivalstat till Babylon 1.600—1.100, och 3. A. utvecklar sig till en världsmakt och lägger Babylon under sig 1.100—606. Från Bibeln känna vi flera av dess konungar, tillhörande den sista perioden. Dessa äro: Tiglatpileser IV, Salmanassar V, Sargon, Sanherib, Asarhaddon. (Se den kronologiska tabellen). Salmanassar V belägrade Israels rikets huvudstad, Samaria, och hans efterträdare intog staden 722 f. Kr. samt bortförde de tio stammarna i fångenskap till Assyrien. 2 Kon. 17. Men när A. stod på höjden av sin makt var undergången nära. På Babylons tron hade en kraftig kaldeisk inkräktare vid namn Nabopolassar uppstigit och i förening med mediernas konung, Kyaxares, anföll han Ninive 606 f. Kr. Den stora staden lades för alltid i ruiner och Assyriens valde var slut.

Atalja. Ahabs, Israels konungs dotter, gift med Juda rikets konung, Joram. Hon införde Baals dyrkan i Juda, 2 Kr. 22: 3, 24: 7. Sedan hennes son, Ahasja, blivit dödad, uppsteg hon själv på tronen och utövade ett skräckregemente, som inleddes med att hon lät mörda hela Davids släkt med undantag av en minderårig son till Ahasja, som undkom. Hon blev mördad under en revolution, varvid denne son till Ahasja utropades till konung. 2 Kon 11: 1 ff. 2 Kr. 22—23.

Babylon. Huvudstaden i det stora babyloniska riket, belägen vid Eufrats nedre lopp, en av forntidens väldigaste städer. Dess historia förlorar sig i forntidens dunkel. Cirka 2.200 år f. K. regerade i B. en stor konung, vid namn Hammurabi (sannolikt Bibelns Amrafel 1 Mos. 14.) som förenade de babyloniska småstaterna i ett enda stort rike. Sedan existerade B. som en mäktig rivalstat till Assyrien vilket rike omkr. 1.100 gjorde B. till en lydstat. Den assyriske konungen Sanherib förstörde Babylon i grund, men senare assyriska konungar återuppbyggde det åtminstone delvis. Slutligen reste sig babylonierna och erövrade tillsammans med medierna Assyriens huvudstad, Ninive,

som de i grund förstörde 606 f. Kr. Därefter, blev B., ehuru för en jämförelsevis kort tid, ett stort och mäktigt välde, det nybabyloniska riket, som gick under, när perserkonungen Kores år 539 erövrade Babylon.

B:s störste konung var den i Bibeln omtalade Nebukadnessar, som intog Jerusalem år 586 och bortförde judafolket i den babyloniska fångenskapen. (Om B:s konungar se vidare den kronologiska tabellen).

Den Babyloniska kulturen är en av forntidens mäktigaste kulturer, och dess minnesmärken, som i våra dagar framgrävts ur ökensanden, väcka vår beundran. B:s skrift var den s. k. kilskriften, och tolkningen av denna skrift är en av vetenskapens stora triumfer. Genom denna tolkning har det blivit nutiden möjligt att lära känna Assyriens och Babylons historia.

Baesa. Israels rikets tredje konung. Han uppsteg på tronen efter att hava dödat sin företrädare och regerade i 24 år. B. levde ett gudlöst liv som sina företrädare. 1 Kon. 15: 27. f. 16: 1—7. 2 Kr. 16: 1—6.

Daniel. En av de judar, som bortfördes till Babylon vid Nebukadnessars första anfall mot Juda rike. Dan. 1: 1. Han erhöll sedan uppfostran vid konungens hov och vann genom sin drömtydning Nebukadnessars och senare perserkonungens ynnest. Daniels bok, som berättar om D:s levnadsöden, anses av de flesta nutida bibelforskare vara skriven i andra århundradet f. Kr. I den judiska kanon räknas den icke till profeterna utan till G. T:s sista avdelning »Skrifterna». Den Darejaves (Darius) som omtalas i Daniels bok såsom det babyloniska rikets erövrare och under vars regering Daniel »steg i ära och makt», är okänd i historien. Det kan icke hava varit Darius Hystaspes, ty han levde nära etthundra år senare. Av Dan. 6: 28 framgår, att det icke heller han vara Kyros, Babylons besegrare, som fått detta namn ty han antages hava regerat före denne. Hittills har man icke kunnat giva detta problem någon tillfredställande lösning. Även vissa andra historiska uppgifter i Daniels bok ha hittills icke kunnat förklaras, men dessa svårigheter ha ju ingen avgörande betydelse för vårt bedömande av bokens religiösa syfte och karaktär.

David. Israels störste konung, Sauls efterträdare på Israels tron. När denne förverkat sin rätt att vara konung, smorde profeten Samuel D. till konung över Israel, medan denne ännu endast var en yngling, som vaktade sin faders får. Efter Sauls död blev han konung, först endast över Juda stam, men efter några år, sedan Saulsättlingen Isboset blivit mördad, blev han konung över hela Israel. De första sju åren hade han sin regering i Hebron, men sedan han erövrat Jerusalem från Jebuséerna, som ända till denna tid hållit sig kvar där, flyttade han huvudstaden dit.

David besegrade nästan alla Israels fiender och utvidgade rikets gränser, så att Israel blev en stormakt. Han inlade stora förtjänster icke blott om fiendernas kuvande utan även om gudstjänstens och religionens restaurering. Han lät bl. a. flytta arken till Jerusalem, 2 Sam. 6., och inrättade där en helgedom.

D. var icke blott en stor konung, utan också en skald, vars namn gått till eftervärlden som Israels störste psalmdiktare. Ehuru han hade stora fel, som ingalunda överskylas i Bibeln, var han dock till följd av sin nitälskan för Herren och sin personliga fromhet och religiositet »mannen efter Guds hjärta». Hans person och regering idealiseras så, att han själv blir en förebild till Messias och hans regering en bild av den messianska tiden. Han regerade i 40 år. Hans historia meddelas i 1 Sam. 16—31; 2 Sam., 1 Kon. 1, 2, och 1 Kr. 11—29.

Domaretiden. Den tid i Israels historia, som förlöt mellan Kanaans erövring av Israels barn och konungadömet införande (se art. Israel). Enligt Apg. 13: 20 skall denna tid ha räckt i 450 år, men enligt 1 Kon. 6: 1 förlöt en tid av 480 år från Israels utvandring ur Egypten till templets byggande av Salomo. Om då ökenvandringen tog 40 år och Samuels, Sauls och Davids tid räknas till borät ett-hundra år, så återstår icke mer en cirka 340 år för domaretiden.

Det gives också en annan läsart till Apg. 13: 20, vilken vår nyaste bibelöversättning följt. Enligt denna gäller den ifrågavarande tidsbestämningen icke domaretiden utan den tid, som Israels barn vistades i Egypten jämte tiden för ökenvandringen och Kanans erövring. Mycket talar för att denna läsart är den riktigaste.

Men därmed äro icke alla svårigheter avlägsnade. Den tid av något mer än 300 år, som domaretiden enligt 1 Kon. 6: 1 omfattade, synes vara mer än hundra år för lång, ifall uttåget, enligt vad som nu är en bland historici tämligen allmän mening, skedde efter Ramses II:s död. Men den ifrågavarande tidsuppgiften kan bero därpå, att åtskilliga av de domare, som omnämnas i Domareboken, levde samtidigt, medan de av författarna anses ha efterträtt varandra. Detta är så mycket mera sannolikt som ingen av dem var ledare för hela folket utan blott för vissa stammar. Kronologien är ifråga om denna tid ganska osäker.

Domaretiden var en tid av religöst och moraliskt förfall i Israel, vilket väsentligen hade sin orsak i inflytande från den kananeiska kulturen och religionen.

Egypten. Egypten är ett av världens äldsta kulturländer. Redan omkring 4.000 år f. Kr. fanns omkring Nilfloden en kultur, vars minnesmärken ännu väcka världens förundran. I tredje årtusendet f. Kr. byggdes några av de stora pyramiderna som trotsat årtusendens förvittring och ännu i dag vittna om den egyptiska kulturens ålder och storhet. De utgöra måhända världens väldigaste byggnadsverk. E. var redan i forntiden ett av världens fruktbaraste länder, tack vare Nilens översvämningar.

E:s historia går sålunda flera årtusenden tillbaka i tiden, och den förlorar sig i forntidens dunkel. Dess kronologi är mycket osäker, i det att fasta utgångspunkter saknas ända till några århundraden före vår tidräknings början. Tidsbestämningarna bli därför endast approximativa för de äldre perioderna i landets historia.

Man brukar bestämma tiden för de olika perioderna i E:s historia genom att indela denna i dynastier, d. v. s. de tidsperioder, som

vissa kungasläkter regerade, och man känner 26 sådana dynastier före E:s erövring av perserna 525 f. Kr. Huru lång tid var och en av dessa regerade är naturligtvis omöjligt att säga, men den äldsta måste under alla förhållanden sättas så långt tillbaka som till fjärde årtusendet f. Kr.

Man kan indela E:s historia i följande perioder:

1. Den första dynastien och Memfisperioden omkr. 4000—3000 f. Kr.
2. Pyramidtiden (det gamla riket) 3000—2500.
3. Det mellersta riket 2500—1800.
4. Hyksostiden 1800— omkr. 1550.
5. Det nytkebanska riket omkr. 1550—660.
6. Saisperioden 660—525.
7. Persertiden 525—332.
8. Ptolemeertiden 332—31.
9. Romartiden 31 f. Kr.—395 e. Kr.

De s. k. Hyksos voro herdefurstar, sannolikt av semitisk härkomst, som underlade sig E. och behärskade landet i flera hundra år. Det var mellan 1500 och 1600 f. Kr. som grundaren av den 18 dynastien, Ahmes I, besegrade dessa inkräktare. Israels barns vistelse i E. inföll sannolikt under denna period och en del av den efterföljande.

Israeliterna kommo ofta i beröring med Egypten och tidvis lydde Palestina under detta land. Flera av faraonerna omnämnas i Bibeln, och E:s inflytande på Israels folk var ofta synnerligt stort.

Ela. Israels rikets fjärde konung, efterträdde sin fader Baesa. Han regerade i två år, och mördades under ett dryckeslag av Simri, som blev hans efterträdare. 1 Kon. 16: 8 ff.

Elia. En av Israels rikets största profeter, som levde under konung Ahabs och drott. Isebels tid, och kraftigt uppträdde mot den Baals-dyrkan, vilken genom Isebel införts i riket. Han förde en oavlättlig kamp mot avguderiet och framtvingade slutligen ett avgörande på Karmels berg, 1 Kon. 18, i det att Baals-profeterna utrotades och folket erkände Jehova som sin Gud. Men härigenom ådrog sig profeten i ännu högre grad än förut drottningens hat och måste fly för att undgå hennes anslag. E. är en av de stora profetgestalter, som med en glödande nitälskan för Jehovas dyrkan förenat ett frimodigt och oförskräckt uppträdande. När Johannes döparens födelse bebådades, sades det om honom, att han skulle gå framför Herren »i Elias ande och kraft». 1 Kon. 17—19.; 2 Kon. 1—2.

Elisa. En profet i Israels rike, vilken Elia på Guds befallning smorde till sin efterträdare som profet. Elisa synes ha åtnjutit ett visst anseende hos de Israels konungar, under vilkas regeringstid han levde, näml. Joram, Jehu, Joahas och Joas, fastän han bestraffade deras synder. Han säges hava utfört många underverk, och han var ledare för en profetskola. 2 Kon. 2—13.

Esra. En skriftlärdd man, som var bland fångarna i Babylon. Av konung Artaxerxes erhöi han i dennes sjunde regeringsår 458 f. Kr. tillåtelse att återvända till Jerusalem tillsammans med ett antal judar. Han erhöi rikliga skänker till templet och en vidsträckt fullmakt av

konungen. Efter ankomsten till Jerusalem utövade han en betydelsefull reformatorisk verksamhet tillsammans med Nehemja, i synnerhet på det religiösa området. Han anses hava inlagt stora förtjänster om de heliga skrifternas samlande. Esra 7—10. Neh. 8—10.

Habackuck. En av de mindre skriftprofeterna, verkade i Juda rike sannolikt en kort tid före dess undergång. Han profeterade om den stundande svåra hemsökelsen genom kaldéerna, men ock om att »den rättfärdige skall leva genom sin tro». Sista kapitlet av hans bok utgöres av en högsstämd lovsång till Herrens ära.

Haggai. En av de mindre skriftprofeterna. Hans verksamhet infaller efter judarnas återvändande från fångenskapen. Han torde ha återvänt från Babylon i sällskap med Serubbabel. Sedan tempelbyggnaden en tid legat nere, uppmuntrade och eggade H. folket till att ånyo gripa sig an med arbetet, och han profeterade om det nya templet härlighet.

Herodes. Detta namn har burits av sju furstar, som härstammade från Iduméen. Sex av dem styrde Palestina eller vissa trakter därav såsom Roms lydkonungar.

1. **Herodes den store.** (37—4 f. Kr.) Son till indumeern Antipater, som var prokurator över Judéen under Julius Caesar. Han var en av de grymmaste och hänsynslösaste furstar, som någonsin suttit på en tron. Alla, som på något sätt kunde misstänkas stå i vägen för hans planer, utrotade han, t. o. m. sina egna söner. Han byggde flera storartade praktbyggnader. Bl. a. lät han utvidga och försköna Jerusalems tempel, varvid han icke skydde några kostnader. Han dog sannolikt samma år, som Jesus föddes, efter att hava låtit verkställa det hemska barnamordet i Betlehem.

2. **Herodes Arkelaus.** (4 f. Kr.—6 e. Kr.) Herodes den stores son och efterträdare som regent över Judéen, Samarien och Iduméen. Han erhöll titeln etnark, d. v. s. »folkfurste». Han liknade sin fader i grymhet. Efter cirka nio års regering, blev han av kejsar Augustus avsatt och förvisad till Gallien.

3. **Herodes Antipas.** (4 f. Kr.—39 e. Kr.) Den föregående broder, erhöil vid faderns död Galiléen och Peréen och kallades »tetrark». Han kallas i N. T. endast Herodes. Han liknade sin fader i fåfänga och grymhet. Ett utslag därav var hans behandling av Johannes Döparen. H. var först gift med konung Aretas IV:s dotter men han försköt henne för att i stället gifta sig med sin halvbroder Filippi hustru, Herodias. Han blev slutligen av kejsar Caligula avsatt och förvisad till Gallien.

4. **Herodes Filippus I.** Den föregående halvbroder, son till Herodes den store och Mariamme. Han erhöil intet landområde av sin fader utan gjordes arvlös. Han var gift med Herodias, som övergav honom och ingick äktenskap med Herodes Antipas.

5. **Herodes Filippus II.** (4 f. Kr.—33 e. Kr.) Son till Herodes den store och Kleopatra. Han erhöil vid faderns död området öster

och nordöst om Genesaret Ituréen och Trakonitis. F. var den bästa regenten av herodianernas ätt. Han lät ombygga och försköna Panéas och gav staden namnet Caesarea Filippi.

6. **Herodes Agrippa I.** (37—44 e. Kr.). Son till Herodes den stores son, Aristobulus. Gjordes av Caligula till konung, och blev så småningom regent över hela Palestina. Han dog en förskräcklig död, Apg. 12: 19 ff.

7. **Herodes Agrippa II.** Den föregåendes son och efterträdare. Det var inför honom Paulus höll sitt försvarstal. Apg. 25: 13 ff.

Hesekiel. Den tredje i ordningen av de s. k. större skriftprofeterna. H. var präst, och hörde till den skara som vid Nebukadnessars första infall i Jerusalem omkr. 605 blev bortförd till fångenskap i Babylon. Hans verksamhet faller helt och hållet inom tiden för den babyloniska fångenskapen. I femte året efter sin ankomst till Babylon erhöill han kallelsen att bli profet. Han verkade sålunda delvis samtidigt med profeten Jeremias. Han synes ha utövat ett stort inflytande på judarna i fångenskapen.

Hiskia. Ahas' son, konung i Juda rike. När han vid 25 års ålder mottog riket efter sin fader, rådde där ett djupt förfall både med hänsyn till styrelsen och det religiösa tillståndet. Han såg orsaken till detta förfall i folkets avguderier och avfall ifrån Herren, varför han strax efter sin tronbestigning började en omfattande religiös reformation. Under hans tid gjorde den assyriske konungen, Sanherib, ett anfall mot Juda, och en tid erlade Hiskia skatt till Assyrien. Men det oaktagade sände Sanherib en stor krigshär mot Jerusalem, som belägrades. Nu vände sig Hiskia i djup nöd till Herren, och Jesaja uppmuntrade honom med löfte om bönhörelse. Bönhörelsen kom därigenom, att »Herrens ängel» slog ett stort antal assyrier, så att krigshären måste lämna Jerusalem. Möjligen är det här fråga om någon svår pestsjukdom, som utbröt inom hären. H. regerade i 29 år. 2 Kon. 18—20; 2 Kr. 29—32; Jes. 36—39.

1. **Hosea.** En profet i Israels rike. Om honom veta vi icke mer än vad hans bok meddelar. Sannolikt uppträdde han som profet under senare delen av Jerobeam II:s regering, och var sålunda samtidig med profeten Amos, med vilken han ock företer någon släktskap i fråga om tankar och uttryckssätt.

2. **Hosea.** Israels rikets siste konung. Genom förbund med den egyptiske konungen sökte han avskudda sig det assyriska oket. Då ryckte den assyriske konungen, Salmanassar V, in i Israels rike och belägrade dess huvudstad Samaria i tre år. I Hoseas nionde regeringsår, 722 f. Kr. föll Samaria. Samma år uppsteg på assyriens tron Sargon, den fältherre, som lett fälttåget mot Israel. H. bortfördes i fångenskap till Assyrien. 2 Kon. 17.

Israel. a. Namn på Jakob, Isaks andre son. 1 Mos. 32: 28.

b. Namnet användes vanligen om hela det judiska folket. Detta folk, som tillhör den semitiska folkfamiljen, var egentligen icke bofast

i Kanaans land, förrän efter fångenskapstiden i Egypten. Det synes enl. 1 Mos. 12 härstamma från Kaldéen eller trakten kring nedre Euftrat. Dess stamfader är Abraham, som torde ha levat 2000 år f. Kr.

1. Den äldsta tiden av det israelitiska folkets historia kallas patriarktiden. Om denna äldsta tid äga vi icke någon historia i egentlig mening, ty Gamla Testamentets patriarkberättelser måste snarare uppfattas som det israelitiska folkets heliga tradition än historia i betydelsen av en kritisk skildring av folkets öden. De händelser och förhållanden, som i moseböckerna skildras från denna tid, äro knutna vid enstaka personer, och det är omöjligt att på grundvalen av dessa berättelser få någon verklig historisk överblick över den ifrågavarande tiden. De avse ju icke heller att vara historia i den mening, som detta ord nu har, utan i stället att visa Guds gärningar med folkets förfäder. De ha således en religiös innebörd. Därmed är icke sagt, att patriarkberättelserna sakna betydelse för Israels historia, men de tillhöra en litteraturart, som ligger före den äldsta historiska erinringen. Israels verkliga historia börjar således icke med Abraham utan med Moses.

2. Om Israels folks vistelse i Egypten, fångenskapstiden, veta vi icke mer än vad som säges därom i moseböckerna. Det är därför svårt att med säkerhet bestämma tiden för denna fångenskap. Man antager, att den inföll under den s. k. Hyksostiden (Se Egypten) och den närmast följande perioden. Den farao, som enligt 2 Mos. 2: 8—22, förtryckte Israel, var med stor sannolikhet Ramses II, och om så är, skedde uttåget ur Egypten under hans efterträdares, Merneptahs regering, ungefär i mitten av 1200 talet, eller något tidigare.

3. Ökenvandringen tog en tid av cirka 40 år, och skulle enligt nyss gjorda tidsbestämning ha ägt rum i mitten av 1200-talet.

4. Kanaans erövring synes ha tagit en avsevärd tid i anspråk. De i landet boende stammarna besegrades endast så småningom, och vid Josuas död var icke hela landet erövrat (Se Dom. 1:). Några stammar, t. ex. Jebuséerna, bodde kvar i landet ännu på Davids tid, och fenicier och filistéer kuvades knappast någon gång, åtminstone icke de förra.

5. Domaretiden är nästa period i Israels historia. Den torde ha omfattat en tid av omkring 200 år. Under denna tid rönt Israel starka inflytelser från de kananéer, som ännu bodde kvar i landet och från de kringboende stammarna och folken, och under detta inflytande skedde ett olycksbringande sedligt och religiöst förfall. Därför är denna tid den i nyssnämnda hänseenden mörkaste tiden i folkets historia. De domare, som tid efter annan uppträdde såsom dess ledare och anförare i krig, inlade visserligen förtjänster om folkets befrielse från fiendernas förtryck, men deras betydelse för folkets sedliga och religiösa lyftning, var i allmänhet ringa.

6. Med konungadömets införande börjar en ny period i Israels historia. Denna period, som börjar omkr. 1030 f. Kr. och omfattar en tid av cirka 100 år, är det israelitiska folkets storhetstid. Under Davids och Salomos regering blir Israel en stormakt, som lägger under sig stora områden runt omkring Palestina. Jerusalem blir från Davids tid huvudstaden, och där uppföres under Salomo det tempel,

som sedan blir folkets centralhelgedom. Jämsides med den materiella utvecklingen går under denna tid också en religiös och sedlig utveckling, åtminstone under Davids och början av Salomos regering, och därför står också denna tid såsom idealet för alla senare tider i folkets historia.

7. Med rikets delning efter Salomos död börjar åter en period i Israels historia. Tio stammar avsköndrade sig och bildade under Jerobeam ett nytt rike, som kallas **Israels rike**, vars huvudstad senare blev Samaria. Detta rike var svagt till följd av inre strider och nästan ständiga politiska intriger. Israels rike ägde bestånd till 722 f. Kr., då det erövrades av den assyriske konungen Sargon, och under denna tid av något mer än 200 år regerades det av icke mindre än 19 konungar som alla voro ogudaktiga och förledde folket till avguderí. Det sedliga förfallet var mycket svårt under denna tid. Efter Samarias fall 722 bortfördes folket till Assyrien, och därmed var Israels rike slut.

Juda rike, som omfattade södra delen av landet och förnämligast bestod av Juda och Benjamins stammar, hade Jerusalem till huvudstad. Det hade i Jerusalems tempel en centralhelgedom, som givetvis hade stor betydelse för den mosaiska religionens vidmakthållande och för folkets religiösa och sedliga liv. Dessutom hade detta rike flera fromma och om Jehovas dyrkan nitälskande konungar. Alla de 19 konungar, som regerade i Juda rike, voro av Davids hus, och somliga av dem voro »män efter Guds hjärta». Inom detta rike uppträdde också flera stora profeter som utövade ett djupgående inflytande på folket och det religiösa livet. Juda rike ägde bestånd till 586 f. Kr., då Jerusalem erövrades av den babyloniska konungen Nebukadnessar och folket bortfördes till Babylon i fångenskap.

8. Den babyloniska fångenskapen varade omkring 70 år. Från Jerusalems fall till den första kontingentens återvändande från Babylon 539 förflöt endast cirka 47 år, men sannolikt räknas fångenskapstiden från det salomonska templets förstöring 586 till det Serubbabelska templets invigning 516, vilken tid ju blir 70 år. Möjligt är också, att fångenskapstiden räknas från den första kontingentens bortförande till Babylon.

9. Med judarnas återvändande från fångenskapen och Jerusalems återuppbyggande börjar nästa period i folkets historia. Den sträcker sig fram till Alexander den stores erövring av Palestina 332 f. Kr. under vilken tid judarna lydde under Persien. Under denna tid levde de sista skriftprofeterna, och i religiöst hänseende får den sin betydelse därav, att den gammaltestamentliga kanon då samlades, måhända genom Esra och hans närmaste efterföljare. Fullt avslutad är den nog icke förän under följande period.

10. Efter Alexander den stores tid lydde Palestina under Egypten i mer än hundra år. Detta land regerades då av de s. k. ptolemerfurstarna. Då dessa konungar ofta lågo i krig med Selevkiderfurstarna i Syrien, var det en för landet ganska orolig tid.

11. År 198 besegrade selevkiderkonungen Antiokus den store i Syrien Ptolemeus V:s fältherre, Skopas, vid Panéum, där senare Cesarea Filippi var beläget, och därmed kom Palestina under Syrien. I början

synes judarna ha haft det ganska drägligt under sina nya herrar men under Antiokus Epifanes regering, 175—164 f. Kr. blevo de grymt förföljda. Gudstjänsten i Jerusalem blev förbjuden, och överträdelse av förbudet belades med dödstraff. Judafolkets lidanden under denna tid voro oerhörda framförallt på grund av de svåra religionsförföljelserna.

12. Slutligen reste sig några av judarna under ledning av en viss Mattatias och dennes söner, av vilka särskilt en, Judas Mackabeus, var en tapper och eldig patriot. År 162 f. Kr. lyckades judarna vinna religionsfrihet, och 20 år senare vunno de fullständig självständighet. I närmare hundra år styrdes de nu av furstar av mackabeernas ätt, men då dessa furstar voro invecklade i en mängd inbördes strider och mera intresserade för att stärka sin egen ställning än att främja folkets bästa, var denna tid en olycklig tid i folkets historia.

13. Den sista perioden i Israels historia börjar år 63 f. Kr. Detta år intog den romerske fältherren Pompejus Palestina, efter att året förut ha erövrat Syrien. Landet blev nu en romersk provins och lydde under Roms överhöghet ända till Jerusalems förstöring år 70 e. Kr.

Jehu. Josafats son, den tionde konungen i Israels rike, och grundläggaren av en ny dynasti. På profeten Elisas befallning smordes han till konung, varvid den profetian uttalades, att han skulle förgöra Ahabs hus. Han dödade konung Joram, sedan han av hären utropats till konung. Sedan dödade han Ahasja, Juda konung, drott. Isebel och alla medlemmarna av Ahabs familj. Till Hasael i Syrien måste han avstå Gileads land. Han var sina företrädare lik i fråga om ogudaktighet. Han regerade i 28 år. 2 Kon. 9—10.

Jerobeam I. Israels rikets förste konung. Redan under Salomos livstid tilldrog sig J. uppmärksamheten och skall enl. 1 Kon. 11: 26 ff. ha fått uppenbarelse genom en profet att han skulle bli konung över tio av Israels stammar. Då Salomo sökte döda honom flydde han till Farao Sisak i Egypten och uppehöll sig där till Salomos död. Han valdes sedan till konung för de tio stammarna. Under sin tjugutvåriga regering låg han i ständiga strider med Juda rike. För att ej folket genom besök i Jerusalems tempel skulle dragas tillbaka till Juda rike, lät han uppföra tvenne helgedomar, en i Betel och den andra i Dan, där Jehova dyrkades under bliden av en kalv. Därigenom kom han Israel att synda, ty det var förbjudet enl. Mose lag, att dyrka Jehova under någon bild. Han synes också ha stått i förbund med Farao Sisak vid dennes anfall mot Juda rike. 1 Kon. 12—14: 20; 2 Kr. 10—13.

Jerobeam II. Konung i Israels rike och den fjärde regenten av den genom Jehu grundade dynastien. J. regerade i 41 år, 782—741 och hans regering betecknar en glansperiod i rikets historia. Genom regerrika krig mot såväl syrierna som moabiterna återvann han flera av de landområden, som under de föregående konungarnas regering gått förlorade. Även under denna konungs regering fortfor det religiösa förfallet. Profeten Amos uppträdde under J. regering. 2 Kon. 14: 23 f. Am. 1: 1.

Jesaja. Den förste och störste av de s. k. större skriftprofeterna, levde i Juda rike under Ussias, Jotams, Ahas och Hiskias regeringstid, omkr. 740—700 f. Kr. Under denna tid föll Israels rike för assyrierna, och den assyriske konungen Sanherib anföll även Jerusalem under konung Hiskias tid. J. uppmuntrade konungen att förlita sig på Herrens hjälp och icke ingå förbund med Egypten, och då konungen lydde honom, räddades Juda rike från assyrierna. Efter Hiskias tid nämner icke Bibeln något om J. och hans levnadsöden.

J:s bok innehåller många märkliga profetior icke blott om Juda, Israel, Assyrien, Babylon och andra länder utan även om Messias. Den senare delen av boken från kap. 40 kallas Devtero-Jesaja, och anses vara skriven av en Jesaja, som levde under perserkonungen Kyros tid om 539. Denne konung omnämnes nämligen i kap. 45: 1 f. såsom folkets befriare och »Herrens smorde». Det var han, som befriade Judafolket ur den babyloniska fångenskapen. Det är i denna del av J:s bok, som de märkliga profetiorna om den lidande Herrens tjänare förekomma och dessa profetior höra till G. T:s underbaraste framställningar.

Jeremias. En av Juda rikets största profeter. I konung Josias trettonde regeringsår, omkr. 625 f. Kr., kallades han till profet, och han överlevde Jerusalems fall 586. J. förutsade Jerusalems undergång, och varnade Juda rike för att ingå förbund med Egypten, något som ett parti inom riket ivrade för i syfte att därigenom få skydd mot de påträngande babylonerna. Genom sina förutsägelser om rikets undergång och om en sjuttioårig fångenskap ådrog han sig konungens och det härskande partiets hat och fick lida mycket därför. J. blev efter Jerusalems intagande på Nebukadnessars befallning frigiven ur fångelse och fick tillåtelse att stanna i landet. Då de i landet kvarvarande planerade en utvandring till Egypten, varnade J. därför, men nödgades slutligen själv medfölja till detta land, där han lär hava dödats av sina landsmän.

1. **Joahas.** Josias son, konung i Juda rike. Hans regeringstid varade i endast tre månader. Faraos Neko tog honom till fånga och bortförde honom till Egypten där han dog. 2 Kon. 23: 31 ff. 2 Kr. 36: 1—4.

2. **Joahas.** Jehus son, konung i Israels rike. Han regerade i 17 år och »gjorde vad ont var i Herrens ögon». Under hans tid råkade riket i svårt betryck under de arameiska konungarna Hasael och Ben-Hadad. 2 Kon. 13: 1—9.; 2 Kr. 25: 17.

1. **Joas.** Ahasjas son, konung i Juda rike. Vid faderns död var han endast ett år gammal, och då hans farmoder, Atalja, lät mörda hela konungafamiljen räddades han undan hennes anslag genom sin faster, som sedan hemligen uppfostrade honom. Sedan han upphöjts på tronen, »gjorde han vad rätt var i Herrens ögon», åtminstone i början av sin regering. Han regerade i fyrtio år. 2 Kon. 11—12; 2 Kr. 22: 10—24: 27.

2. Joas. Joahas son och efterträdare, konung i Israel. »Han gjorde vad ont var i Herrens ögon», men synes ha värdat profeten Elisa, 2 Kon. 13: 14 ff. Han besgrade araméerna och Juda rikes konung Amasja, som blev tillfångatagen, varefter Jerusalem plundrades. Han regerade i sexton år. 2 Kon. 13; 14: 1 ff. 2 Kr. 25: 17 ff.

Joel. En av de mindre skriftprofeterna. I Joels bok angives icke någon tid för profetens verksamhet, och det är mycket osäkert, när han levde. Somliga förlägga hans verksamhet till 9:de århundradet f. Kr. och andra så sent som till tiden efter Esras och Nehemjas verksamhet. De båda uppfattningarna synes ha ungefär lika starka skäl för sig. Att han levat i Juda rike framgår av bokens innehåll. Joels profetia citeras av Petrus i Apg. 2: 16 ff.

Jojakim. Konung Josias son och efterträdare som konung i Juda rike. Det var Faraos Neko, som insatte honom som regent och Egyptisk lydkonung över Palestina. Han pålade folket tunga skatter för att kunna betala den egyptiske konungen. Under hans tid uppträdde profeten Jeremias. I J:s fjärde regeringsår slog konung Nebukadnessar den egyptiske konungen Faraos Neko vid Karkemis, och från den tiden kom Palestina under Babylon. J. blev den babyloniske konungens vasall, men när han tre år därefter sökte befria sig från detta vasallskap, inföllö kaldeiska, arameiska, moabitiska och ammonitiska härskaror i landet. Jer. 46: 2; 2 Kon. 24: 1 ff. J. blev fånge, men synes ha dött, och därigenom undgått att bortföras till Babel.

Jojakin. Konung Jojakims son och efterträdare. Han kallas även Jekonja eller Konja. Efter endast tre månaders regering blev han förd till Babylon i fångenskap (597 f. Kr.). I 37 år förblev han fånge enl. 2 Kon. 25: 27 och Jer. 52: 31.

Jona. En profet i Israels rike, som levde före Jerobeams II:s tid och förutsade dennes segrar. 2 Kon. 14: 25; Jon. 1: 1. I den profetiska skrift, som uppkallats efter denne profet, berättas om hans levnadsöden och särskilt om hans kallelse att predika för Ninives invånare. Avsikten med denna bok synes vara att visa, att Jehova icke blott är judarnas Gud utan även hedningarnas, och den betecknar ett av de märkligaste uttrycken för profeternas strävan att höja Jehovas dyrkan över den tidigare nationella begränsningen. Boken är sannolikt författad efter Jonas tid. Intet säges om vilken tid och av vem den är författad.

1. Joram. Josafats son och efterträdare som konung i Juda rike. Han var gift med Ahabs och Isebels dotter, Atalja, och denna onda kvinna synes ha utövat ett ödesdigert inflytande på honom. Han började sin regering med att mörda sina bröder och tillägna sig deras arv, 2 Kr. 21: 2 ff., och han byggde hedniska offerhöjder, och förledde så folket till avguderier. Han råkade i krig med edoméerna, filistéerna och vissa arabstammar, vilka inträngde i Jerusalem och plundrade t. o. m. konungahuset. J. dog efter att ha regerat i åtta år. 1 Kon. 22: 51; 2 Kon. 8: 16 ff.; 2 Kr. 21: 5—20.

2. Joram. Ahabs son, konung i Israels rike. Under denne konungs regering var profeten Elisa verksam i Israel. J. »gjorde vad ont var i Herrens ögon». Han regerade i tolv år och dödades av Jehu. 2 Kon. 3—9.

Josafat. Juda rikes fjärde konung, efterträdde sin fader, Asa. Han var en av rikets kraftigaste regenter. Bland de berömliga gärningar, som tillskrivas honom må nämnas, att han sökte avskaffa avgudadyrkan genom att förstöra aserorna och offerhöjderna, 1 Kr. 17: 6; befrämja en rättvis rättskipning och en vidsträckt folkundervisning, något som var ovanligt vid denna tid. Han ingick ett förbund med Israels konung, Ahab, vilket hade till följd, att han råkade i krig med Syrierna. Efter Ahabs död ingick han förbund med dennes son, Ahasja, som var en gudlös man, och detta förbund var föga lyckosamt för Juda. J. regerade i tjugufem år. 1 Kon. 15: 24, 22: 41 f., 2 Kr. 17—20.

Josia. Amons son, konung i Juda rike, över vilket han regerade i 31 år. »Han gjorde vad rätt var i Herrens ögon och vandrade i allt på sin fader Davids väg och vek icke av varken till höger eller till vänster». Han genomförde en reformation av gudstjänsten och verkställde en restauration av templet. Därvid fann man »lagboken», varmed sannolikt menas Deuteronomium 1. Femte Mosebok, som varit bortglömd. Efter denna upptäckt synes konungen ha avskaffat de många offerhöjderna, även om de användes för Jehovas dyrkan, och centraliserat kulten till Jerusalem. Det var tydligen en grundlig reformation som den fromme konungen genomförde. Denna reformation inföll 622 f. Kr.

Då Faraon Neko i Egypten vid denna tid drog i härnad mot Assyrien sökte Josia hindra honom att tåga genom juda land. Därvid kom det till en strid vid Megiddo, i vilken J. stupade. 2 Kon. 23: 29 f.; 2 Kr. 34—35.

Jotam. Ussias' (Asarjas) son, konung i Juda rike. Förestod regeringen redan under sin faders livstid. Hans regeringstid uppgives till 16 år. »Han gjorde vad rätt var i Herrens ögon, dock blevo offerhöjderna icke avskaffade utan folket fortfor att offra och tände rökelse på höjderna». Han synes dock ha inlagt vissa förtjänster om templet, och han förde krig mot ammoniterna. 2 Kon. 15: 5, 32—38; 2 Kr. 26: 21 ff., 27: 1, 8; Hos. 1: 1.

Konungadömets införande. Israels författning skulle enligt Mose lag vara teokratisk, och den var det också åtminstone i princip från Kanaans erövring till profeten Samuels tid. Under den sistnämndes tid begärde dock folket en konung, 1 Sam. 8: 4 ff. och sedan Samuel efter stor tvekan gått med därpå, blev Saul korad till Israels förste konung och därmed blev konungadömet infört i Israel. Detta torde ha skett omkring 1030 f. Kr. Räkna man t. ex. ihop det antal år, som juda rikes konungar enl. Krönikeböckerna regerade, och utgår från år 586, året för Jerusalems fall, så kommer man visserligen något längre tillbaka i tiden än det angivna årtalet, men

i Konunga- och Krönikeböckerna synes tiden ofta angivas endast approximativt eller i runt tal. Det är också möjligt att några konungars regeringstid icke räknas från den föregående konungens dödsår, utan från något tidigare. (Se art. Israel).

Mackabéerna. En judisk präst- och konungasläkt, som befriade judarna från det syriska förtrycket, och återvann åt folket politisk självständighet. De kallas även Hasmonéer, efter sin stamfader. Seleukiderkonungen Antiokus Epifanes (Se art. Israel) gjorde de mest brutala försök att utrota den judiska religionen, och detta eggade en jude vid namn **Mattatias** att år 168 höja upprorsfanan. Denne **Mattatias** hade fem söner, som alla voro lika patriotiska som han själv var. Fadern dog sannolikt året efter sitt djärva uppror mot syrierna, men sonen **Judas Mackabéus** efterträdde honom som ledare för de judiska insurgenterna. Denne kämpade med stor framgång mot Syrien och lyckades år 165 återerövra Jerusalem, varvid han avskaffade de av Anitoukus införda hedniska styggelserna och renade templet. Till minne därav instiftades den s. k. tempelinvigningsfesten. Då sände syrierna ännu större härar mot Judéen och mot dessa hade Judas svårt att hålla stånd. Han lyckades emellertid utverka religionsfrihet åt judafolket år 162. Men striderna mot syrierna fortforo, och en kort tid därefter stupade Judas i striden. Han efterträddes av sin broder **Jonatan** (161—143). Denne kämpade också med framgång mot fienderna, och blev t. o. m. av dem erkänd som överstepräst samt guvernör över hela landet. Slutligen blev han dock tillfångatagen och dödad. Han efterträddes av sin broder **Simon** (143—135), och denne fullföljde sin broders verk samt lyckades vinna icke blott översteprästvårdigheten åt sig och sin familj utan även den civila och militära makten. År 142 vunno t. o. m. judarna så stor frihet att de icke vidare behöfde vara skattskyldiga åt Syrien.

Sedan Simon blivit dödad av sin egen måg blev hans son **Johannes Hyrkanus** (135—105) hans efterträdare. Från den tiden gällde mackabéernas kamp icke religionens och den nationella frihetens återställande utan framför allt världslig makt, och översteprästvårdigheten, som de innehade, var nu endast en insats i kampen om denna makt. Hyrkanus antog konungatitel och var på samma gång överstepräst och konung. Under hans tid vidgades rikets gränser och den politiska ställningen stärktes, men det religiösa och sedliga tillståndet var allt annat än gott. Under Johannes Hyrkanus söner, **Aristobulus** och **Alexander Jannaéus**, (105—78), började förfallet allt mer märkas, och striderna mellan sadducéer och fariséer blevo mer och mer förbittrade. De sist nämnda ogillade föreningen mellan den översteprästerliga och den konungsliga värdigheten.

Efter Alexanders död innehade hans änka **Salome** regeringen en tid, och efter hennes död (69) följde olycksdiga strider mellan hennes söner, **Hyrkanus II** och **Aristobulus II**. Dessa inbördes strider ändades genom att den romerske fältherren Pompejus lade landet under Rom år 63 f. Kr.

Malaki. Den siste av skriftprofeterna. M. levde efter fångenskapen och templets uppbyggande. Han uppmanade till omvändelse och

förkunnade »Herrens dags ankomst, vilken för dem »som frukta Herrens namn skall uppgå med salighet under sina vingar.»

Manasse. Konung Hiskias son och efterträdare som konung i Juda rike. Han vandrade icke på sin faders vägar utan införde avguder och andra styggelser i landet. T. o. m. i själva templet uppreste han altaren åt Baal och Astarte. Men straffet uteblev icke. Assyrierna inföllo i landet och konungen bortfördes i fjättrar till Babel. 2 Kr. 33: 11. Efter någon tid fick han dock tillbaka konungavärdigheten. Efter hemkomsten från Babel synes han ha gjort sinnesändring och bortskaffade de hedniska styggelserna samt uppmanade folket att dyrka Jehova. Kon. 21: 1—18; 2 Kr. 33: 1—20.

Medo-persiska riket. Medien kallades i forntiden landet söder om Kaspiska havet. Det begränsades i öster av iranska högslätten och i väster av Assyrien. Det var ett mycket fruktbart land. De assyriska konungarna gjorde upprepade försök att lägga M. under Assyrien och Tiglatpileser IV, 775—727 f. Kr., synes ha lyckats däri, åtminstone för en tid. År 606 f. Kr. gjorde den mediske konungen Kyaxares i förening med den assyriske ståthållaren i Babylon, Nabopolassar, ett anfall på det assyriska rikets huvudstad, Ninive, och lyckades besegra assyrierna och i grund förstöra staden. Därmed föll också det tusenåriga assyriska väldet. Under Kyaxares nådde det mediska riket sin högsta blomstring.

Några årtionden senare gjorde sig en persisk fursteson, Kyros eller Cyrus, som blivit den mediske konungens mäst, till Mediens herre 558 f. Kr., och därefter blev Medien en del av det persiska riket.

Kyros underlade sig sedan Babylon 539, och därmed blev det medo-persiska riket ett världsvälde, under vilket även Palestina lydde. Det var Kyros, som gav judarna tillåtelse att återvända från den babiloniska fångenskapen och som därför i Jes. 45: 1 framställes som »Herrens smorde». Kyros son och efterträdare, Kambyses, utvidgade ytterligare riket genom att år 525 f. Kr. lägga det gamla kulturlandet Egypten under Persien. Sin ställning som världsmakt behöll Persien till år 330 f. Kr., då Alexander den store erövrade både Medien, Persien och Babylon. Efter Alexanders död 323, blev Medien och Persien en del av det seleukidiska väldet.

Under den medo-persiska tiden 539—330 lydde Palestina under Persien, och flera av dess regenter omnämnas i Bibeln. (se den kronologiska tabellen!)

Menahem. Israels rikets sextonde konung, som efter att hava dödat sin företrädare, Sallum, regerade i tio år. Grymhet kännetecknade hans regering och »han gjorde vad ont var i Herrens ögon.» Till den assyriske konungen, Pul, (Tiglatpileser IV) måste han erlægga en dryg skatt. 2 Kon. 15: 16—22.

Mika. En profet i Juda rike, som levde samtidigt med Jesaja. Hans skrift är den sjätte i ordningen av de s. k. mindre profeterna och innehåller bl. a. en profetia om Betlehem som den kommande Messias' födelseort.

Nadab. Jerobeam I:s son och efterträdare som konung över Israels rike. Han regerade i två år och »vandrade på sin faders väg». Vid belägringen av Gibbeton dödades han av Baesa, som efterträdde honom. (1 Kon. 15: 25—30).

Nahum. En profet i Juda rike, som sannolikt levde icke så långt efter Jesajas tid. Han förkunnar domen över det assyriska riket och måste således ha levat före detta rikes fall. Hans bok innehåller till största delen profetior över Ninive och Assyrien, vilken makt vid denna tid erövrat Israels rike och hotade Juda.

Nehemja. En munsänk hos den persiske konungen Artaxerxes I, vars gunst han i hög grad åtnjöt. När han fått kunskap om det betryck, som hans landsmän ledo i Jerusalem, utverkade han konungens tillstånd att få resa dit för att återuppbygga staden och ordna förhållandena.

Han förordnades till ståthållare över Juda land och erhöll en vidsträckt fullmakt. Han lyckades trots stora svårigheter återuppbygga Jerusalems murar. Sedan han fullgjort detta, återvände han till Persien, men kom ännu en gång tillbaka till Jerusalem. Om hans sista år och hans död förmäles intet i den bok, som bär hans namn.

Obadja. En profet i Juda rike, vilken sannolikt levde under konung Jorams tid, då filisteerna och edomeerna angrepp Jerusalem. O:s bok utgöres av endast ett kapitel, som innehåller domsord över Edom och löfte om räddning för de av fienderna förtryckta.

Omri. Konung i Israels rike, var konug Elahs härhövudsman, och sedan denne av Simri blivit mördad, utropades O. till konung, ehuru han icke erkändes av hela folket. Efter ett häftigt inbördeskrig blev han erkänd som konung över hela riket. Han grundlade den nya huvudstaden, Samaria, dit han förlade sitt residens. Han blev grundläggaren av en ny dynasti i Israel. Enligt den s. k. Mesainskriften å Moabiterstenen, som år 1868 påträffades i Moabs land, skall O. hava fört ett lyckosamt krig mot Moab, vilker dock icke omnämnas i G. T. Av allt att döma var O. en av Israels förnämsta konungar, och under hans tid synes Assyrien ha fått blicken öppen för Israels land, som i deras inskrifter kallas »Omris land». 1 Kon. 16: 23—28.

Peka. Israels rikets näst siste konung, en inkräktare, som dödade sin företrädare och intog hans tron. Under hans regering härjades landet av den assyriske konungen Tiglatpileser IV. Han regerade i 20 år. 2 Kon. 15: 27—32.

Pekaja. Menahems son och efterträdare som konung över Israels rike. Han regerade i två år och mördades av Peka. »Han gjorde vad ont var i Herrens ögon». 2 Kon. 15: 23—26.

(Obs! Denne konungs namn har utfallit i den kronologiska tabellen!).

Rehabeam. Salomos son och efterträdare. Vid Salomos död gjorde de nordligare stammarna i riket en hemställan till den nye konungen, att han skulle lindra de pålagor, som hans fader betungat

dem med. Då R. enligt sina yngre rådgivares uppmaning vägrade detta, avfölo de tio stammarna och bildade Israels rike, vars förste konung blev Jerobeam. R. sökte genom krig återvinna vad han sålunda förlorat, dock utan att lyckas. Faraos Sisak i Egypten anföll under hans regering Juda rike, plundrade Jerusalem och gjorde R. skattskyldig till Egypten. 1 Kon. 14: 25 f.; 2 Kon. 12: 2 f. R. dog efter att ha varit konung i Jerusalem i 17 år. 1 Kon. 14, 2 Kr. 10—12.

Rikets delning. (Se art. Israel, Jerobeam och Rehabeam).

1. **Sakarja.** En med Serubbabel från fångenskapen återvändande profet, som jämte profeten Haggai ivrade för templets återuppbyggande. S:s skrift är den elfte i ordningen av de mindre skriftprofeterna.

2. **Sakarja.** Jerobeam II:s son och efterträdare. Efter endast sex månaders regering dödades han av Sallum, som anstiftade en sammansvärjning mot honom. »Han gjorde vad ont var i Herrens ögon.» 2 Kon. 14: 29, 15: 8 ff.

Sallum. Israels rikets konung för endast en månad. S. anstiftade en sammansvärjning mot sin företrädare och dödade denne, men han röntes själv samma öde. 2 Kon. 15: 10.

Salomo. S. var Davids son med Batseba och efterträdde sin fader på tronen. 2 Sam. 12: 24; 1 Kon. 2: 12.

S. beskrives som en vis konung, och under hans regering nådde Israel en blomstring, som det varken förr eller senare nått. Han utvidgade ytterligare det av hans fader grundade väldet, och inledde vänskapliga förbindelser både med Egypten, Tyrus och andra länder.

Hans märkligaste gärning var måhända byggandet av Jerusalems tempel, som från den tiden blev Israels centralhelgedom. Han började uppföra templet i fjärde året av sin regering och fullbordade det efter sju år. 1 Kon. 6.

S. dyrkade visserligen sin faders Gud och byggde honom templet i Jerusalem, men mot slutet av sitt liv synes han ha tillåtit sina utländska gemåler att bygga gudahus i Jerusalem och där införa främmande kulter. Enligt 1 Kon. 11: 1—8 skall t. o. m. S. själv hava dyrkat främmande gudar på sin ålderdom. De hemsökelse, som drabbade honom under de sista åren av hans liv, 1 Kon. 11: 9 ff., ställes i samband med hans avfall från Jehova. Han regerade i fyrtio år. 1 Kon. 1—11; 1 Kr. 28—29; 2 Kr. 1—9.

Samuel. S. var Israels siste domare, men han var också en stor profet. Han härstammade från Efraims bergsbygd, 1 Sam. 1: 1 ff., och blev av sina föräldrar avskild för Herrens tjänst redan före sin födelse. Sin uppfostran för denna tjänst erhöi han under prästen Eli, vars efterträdare han också blev, ehuru icke som präst. Han byggde visserligen ett altare i sin hemstad, Rama, och offrade åt Herren, men han var icke präst. S. övade stort inflytande på Israels barn, och hans verksamhet som domare och profet var av reforma-

torisk betydelse. Han dömde Israel i Betel, Gilgal och Mispa 1 Sam. 7: 16—17.

Det var Samuel som smorde Israels förste konung, Saul, och när denne icke fullgjorde vad Samuel i Herrens namn bjöd, förkunnade han ock, att ofärd skulle drabba honom och hans hus. Man kan i denna berättelse skönja icke blott den store siarens inflytande även på det politiska området utan också en för konungamakten ödesdiger konflikt mellan religionens representant och den världsliga maktens utövare.

Samuels historia förtäljes i 1 Samuels bok. Enl. 1 Kr. 29; 29 skall Samuel hava efterlämnat en »krönika», som nämnes som en av källskrifterna till Davids historia, såvida icke med »Siaren Samuels krönika» menas en bok, som väsentligen handlade om Samuel och som därav hade sitt namn.

Saul. Israels förste konung var av Benjamins stam och född i Gibeaa. Hnn beskrives som en man »huvudet högre än allt folket» och han synes icke blott i bokstavlig mening utan även i fråga om framstående egenskaper ha höjt sig över de flesta av sin samtid. Under första delen av sin regeringstid hade han framgång i alla sina företag, och hans regering var lyckosam för Israel, men sedan han råkat i konflikt med profeten Samuel, genom att icke verkställa, vad denne i Jehovas namn påbjöd beträffande amalekiternas utrotande, började olyckorna i hans liv. Han synes under sista tiden av sitt liv ha lidit av en melankoli, som närmade sig sinnessjukdom, och han slutade sitt liv för egen hand i striden mot filistéerna.

Sauls historia är meddelad i 1 Sam. 9—31. (Se vidare art. Samuel!)

Serubbabel. Anförare för den första skaran av judar, som fick återvända från den babyloniska fångenskapen. Av konung Kores utnämndes han till ståthållare i Juda land, och han återförde från Babylon de heliga tempelkärl, som Nebukadnessar bortfört. Hans kaldiska namn var Sesbassar. Esra 1: 8. Återuppbyggandet av templet påbörjades av S. Esra 2: 2; 3: 8, 5: 2. Hagg. 1: 1, 12—14, 2: 3 ff. Sak. 4: 6.

Simri. En inkräktare, som mördade konung Ela och hela hans hus och sedan uppsteg på Israels rikes tron. Men han innehade konungavärdigheten endast i sju dagar, varefter han störtades av Omri och för att undgå att falla i dennes hand inbrände han sig själv i »konungahuset». 1 Kon. 16: 16—20.

Syrien eller Aram, som det ofta heter i G. T., är det landområde, som begränsas av Fenicien i söder och berget Taurus i norr samt Medelhavet i väster och Palmyraöknen i öster. Namnet användes även i en vidsträcktare mening för att beteckna länderna norr och nordost om Palestina. Någon gång användes det också i en inkränkare mening om någon del av det nämnda landområdet.

De folk, som bebodde detta landområde och som vanligen kallas araméer, kommo tidigt i beröring med Israels barn, vars stamförvanter de voro. Ofta voro araméerna Israels fiender, mot vilkas anfall

israeliterna måste vara på sin vakt. Redan under domaretiden synes Israel ha varit utsatt för anfall från ett arameiskt folk, Dom. 3: 8, och David lade Damaskus under sitt välde och insatte där fogdar, 2 Sam. 8: 5. Men under Salomos tid synes Damaskus åter ha vunnit självständighet. 1 Kon. 23—25. Efter rikets delning utstod i synnerhet det norra riket stora svårigheter av araméerna som ofta gjorde infall i Israels land. Jerobeam II lade en del av Syriens område under Israels rike, 2 Kon. 14: 28. Den assyriske konungen Tiglatpileser IV lade omkr. 730 f. Kr. Damaskus under Assyrien, och därefter hörde Syrien efter vartannat under Assyrien, Babylon, Persien och Grekland tills det efter Alexander den stores död åter blev ett självständigt rike under de selevkidiska konungarna. S. bibehöll sin självständighet till år 64 f. Kr., då den romerske fältherren Pompejus underlade sig landet och gjorde det till en romersk provins. Damaskus var sedan gammalt landets huvudstad, men under selevkidernas tid blev Antiokia den förnämsta staden i riket, vilket den var även under romaretiden.

Ussia. Amasjas son och efterträdare, konung i Juda rike, var 16 år gammal, när han tillträdde regeringen och regerade i 52 år i Jerusalem. Han kallas också Asarja. Under första delen av sin långa regeringstid synes han ha varit en god och kraftfull regent, som besegrade rikets fiender och stärkte landets ställning. Men han blev sedan spetälsk, och detta framhålls som ett Guds straff för hans förmätenhet att vilja förrätta tempeltjänst, vilket prästerna motsatte sig. Under hans sjukdomstid förestods regeringen av hans son, Jotam. Under senare delen av U:s regering uppträdde profeten Jesajas i Juda. Jes. 1: 1. En jordbävning inträffade under hans tid. Amos 1: 7. 2 Kon. 15: 1—7; 2 Kr. 26.

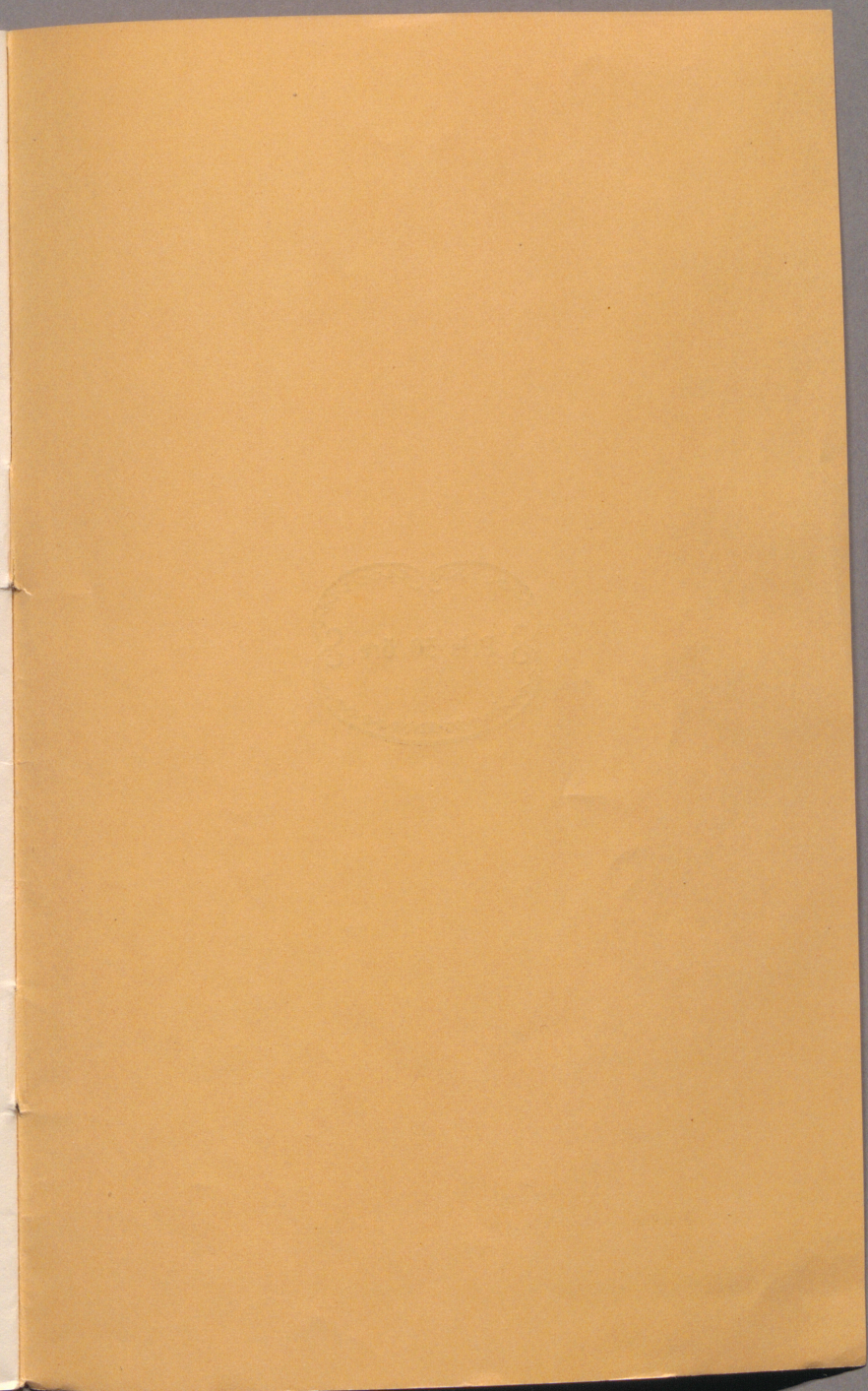
Uttåget ur Egypten. (Se art. Israel, och Egypten!)

Zedekia. Judä rikes siste konung. Han insattes av Nebukadnessar som lydkonung efter Joakin, vilken bortfördes som fånge till Babel. Z. regerade i 11 år. Då han trots profeten Jeremias varningar sökte att sluta förbund med Egypten för att undgå det babiloniska oket, översvämmande de babiloniska härarna landet, tillfångatogo konungen och bländade honom, varefter han fördes som fånge till Babel. Han dog i fångenskapen.

Nebukadnessar intog Jerusalem och plundrade och brände templet och bortförde en stor mängd judar i fångenskapen till Babylon. Därmed gick Juda rike under. 2 Kon. 25.; 2 Kr. 36: 11—21; Jer. 39, 52: 1 ff.

Zefanja. En profet i Juda rike, som uppträdde under konung Josias tid. Hans profetior äro väsentligen domsord över Judafolkets fiender men också uppmuntringsord för Jerusalems inbyggare, som icke behöva frukta för sina fiender, om de förtrösta på Herren.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Pris 50 öre